

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

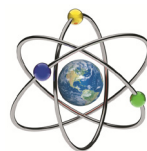
№1
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 442 sahifa,
5-yanvar, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalar tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Talabalarda tolerantlikni shakllantirish zarurati va samaradorligi.....	28
Bafayev Muxiddin Muxammadovich	
Muhandislik grafikasi bo'yicha raqamli kompetensiyalarni shakllantirishda grafik dasturlardan foydalanish metodikasini yaratish	34
Axmatova Asila Akmaljon qizi	
Investigation on the Efficacy of Pedagogical Approaches in Virtual Learning	37
Burkhonova Zarafuz Qobilovna, Makhmudov Shaxboz Muzzafarovich	
The Role of Input And Interaction in Second Language Acquisition.....	40
Dilorom Poyonova	
Muhandislik yo'nalishida kartografiya fanini integratsiyalashgan holda o'qitish	45
Kazakbayeva Muxabbat Turabayevna	
Incorporation of Moocs Into the Digital Educational Framework for the Development of Professional Speech Culture.....	49
Kudrat-Zoda Kamola Alisherovna	
Pedagogical Strategies for Enhancing Students' Creative Thinking Throughout the Learning Process	52
Makhmudova Ugliy Baxtiyarovna	
Kognitiv yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning media savodxonligini rivojlantirish	57
Mirzayeva Mayramxon Zaynobiddinovna	
Transformatsion yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning sun'iy intellekt savodxonligini rivojlantirish.....	61
Mirzayeva Ziyoda Uktamjonovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni tanqidiy fikrlashga o'rgatish	65
Qurbonboyeva Gulnoza Mahmud qizi	
An Online Service that Integrates Up-To-Date Content From Well-Known Mooc Platforms	68
Rakhimberdiyev Rustam Abdunasirovich, Abdurahmonova Osiyo Jahongirovna	
The Fourth Phase of Distance Education: Integrated Technologies and Moocs	71
Rahimberdiyev Rustam Abdunasirovich, TaranenkoTatyana Viktorovna	
Gamifikatsiya orqali iqtidorli o'quvchilarning o'quv motivatsiyasini oshirish	74
Rustamova Manzura Mirkamolovna, Xaytbayeva Malika Qobil qizi	
Boshlang'ich ta'lim fanlarini didaktik o'yinlar orqali tushuntirish	77
Rustamova Manzura Mirkamolovna, Shomaxsudova Diyora Dilshod qizi	
O'smirlar orasida alkogolizm, giyohvandlik va toksikomaniya profilaktikasi	80
Sh. F. Mustafayeva	
Educational Physics Experiments: Methods and Didactic Strategies for Developing Critical Thinking in Students	85
Turayev Alimjan Bahriddinovich	
The Problems of Remote Learning Technology and Global Trends in University Education Development.....	88
Tursunov Begzod Sherzodovich, Shukurova Madina	
A Case Study of Humanities Disciplines Using Massive Open Online Courses as a Resource for Blended Learning.....	91
Tursunov Begzod Sherzodovich, Eshkabilov Kodirali Davlatmuratovich	
Modern Education and Training Practices for Future Dentists	94
Turumova Marjona Bahodirovna	
Kommunikativ yondashuv asosida nutqiy kompetensiyani shakllantirish.....	98
Tuxtayeva Mehriyo Shavkatovna	

Maktabgacha ta'lim jarayonida mutaxassislik fanlarini o'qitishda zamonaviy pedagogik yondashuvlar: amaliy muammolar va ularning innovatsion yechimlari	102
<i>Xabibulayeva Shaxrizoda O'ktam qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarda nutq o'stirish darslari orqali Soft Skills ko'nikmalarini rivojlantirishning nazariy pedagogik psixologik asoslari	106
<i>Xoldarova Mubina Qudratbek qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida rivojlantiruvchi muhit va uning turlari	110
<i>Xolmirzayeva O'g'iloy Murotali qizi</i>	
Развитие компетенций студентов-биологов в изучении языков	114
<i>Абдуллаева Нигора Курбановна</i>	
Формирование интереса и повышение эффективности школьного урока физической культуры	118
<i>Мукимов Олим Эргашевич</i>	
Incorporation of Massive Open Online Courses Into the Higher Education Framework	122
<i>Rakhimberdiyev Rustam Abdunasirovich, Nasrullayev Javlonbek Tal'atjonovich</i>	
Совершенствование инновационной методики социально-педагогической деятельности будущих педагогов в полилингвальной среде с использованием искусственного интеллекта	125
<i>Хужаниязова Гузаль Юлдашевна</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ faoliyatini xalq og'zaki ijodi asosida rivojlantirish	130
<i>Abduraximova Muxabbat Allayevna</i>	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'rganiladigan nostandart masalalar	133
<i>Karimova Kunduz Ruzibayevna, Yo'ldosheva Tojigul Ulug'bek qizi</i>	
Video-marketingning iste'molchilar jalb qilinishiga ta'siri: Tiktok va Youtube misolida.....	138
<i>Rustamova Ma'mura Asqar qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv jarayonlarini diagnostika qilish	141
<i>Shorustamboyeva Shahnoza Ulug'bekovna</i>	
The use of Visualization Technology as a New Trend in Teaching the English Language	144
<i>Tursunoy Ortiqova</i>	
Didaktik drama asosida kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishda narrativ yondashuvning asosiy tushunchalari tahlili	149
<i>Xolbayeva Dildora Azizovna, Sadiyeva Shaxnoza Xusanovna</i>	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida biokimyo fanini o'qitishda work-based learning metodikasini qo'llash ..	153
<i>Mamadaliyeva Zarina Raxmat qizi</i>	
Bo'lajak shifokorlarni tibbiy amaliyotga tayyorlash metodikasini takomillashtirish.....	156
<i>Murtazayeva Nasiba Komiljonovna</i>	
Autizm spektri buzilishi bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'limni tashkil etish	159
<i>Xusnidinova Saodat</i>	
Muloqot madaniyati asosida liderlik fazilatlarini shakllantirishning samarali usullari	163
<i>Djumayeva Dildora Isroilovna</i>	
Integrating Quizlet, Kahoot, and Padlet Into Vocabulary Instruction: An Experimental Study With Undergraduate Philology Students.....	167
<i>Inoyatova Umida Boxadir qizi</i>	
Advantages and Disadvantages of Teaching Students Via Competent Based Approach in Order to Improve Their Listening and Speaking in Finland	171
<i>Abdukhakimova Kamola Akmalovna, Rahmatova Mohijahon Ahmad qizi</i>	
Kimyo ta'limida iqlim o'zgarishlariga oid ilmiy ma'lumotlar asosida qaror qabul qilish kompetensiyasini rivojlantirish	175
<i>Akbarova Saidaxon Rustamovna</i>	
Tibbiyot oliy ta'limida pediatriya talabalari klinik fikrlashini rivojlantirishda muammoli ta'lim metodlarining roli.....	180
<i>Atadjanova Shaira Xalilovna, Umardulov Muxtorali Islomkulovich</i>	

Individual ta'lim muhiti asosida bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachilarini kasbiy-metodik tayyorlashni takomillashtirish.....	185
<i>Azamatova Dildora Shuxrat qizi</i>	
Boshlang'ich ta'lim-tarbiya tizimida raqamli ta'limni joriy etishning innovatsion yondashuvlari va samaradorlik omili.....	189
<i>Babayeva Dilnoz Xaydarovna</i>	
O'qish savodxonligini oshirishda xalqaro tadqiqotlarning o'rni (PISA va PIRLS)	192
<i>Barakayeva Shahnoza Fazliddin qizi</i>	
Yosh rahbarlarda boshqaruv stressining namoyon bo'lishi va boshqaruv faoliyatiga moslashuv muammolari: ta'lim tizimi sharoitida psixologik holat tahlili.....	195
<i>Djavgarova Dilfuza Shuxrat qizi</i>	
Sun'iy intellekt va katta ma'lumotlardan foydalanish asosida oliy ta'lim muassasalarida boshqaruv samaradorligini oshirish strategiyalari.....	199
<i>Duvlayeva Nozigul Xolmuxammad qizi</i>	
Enhancing English Learners' Pronunciation Through AI-Based Language Applications.....	203
<i>Egamova Munisa Khakim kizi</i>	
Maktab ta'lim tizimining dars jarayonlarida elektron qo'llanmalardan samarali foydalanish.....	208
<i>Kodirov Akbar Shuxratovich</i>	
Improving the Methodology of Teaching Biochemistry in Medical Higher Education Institutions Through Virtual Laboratory Tools	213
<i>Mamadaliyeva Zarina Rakhmat kizi</i>	
O'smirlarda kommunikativ tolerantlik muammosining nazariy-metodologik asoslari.....	218
<i>Mirsidikova Aziza Mirvohidovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining sog'lom turmush tarzini tashkil etishning nazariy asoslari	221
<i>Muxtorova Xusnidaxon Abdug'oprovna</i>	
Improving the Theoretical and Methodological Foundations for Integrating Generative Artificial Intelligence Technologies Into English Language Teaching in Higher Education	226
<i>Nigmatova Nozimakhon Ulugbek kizi</i>	
Maktabgacha ta'lim va oila hamkorligi: zamonaviy yondashuvlar va ilmiy asoslar.....	229
<i>Omondavlatova Diyora Otabekovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida iqtidorli talabalarning ilmiy va ijodiy kompetensiyalarini aniqlashga yo'naltirilgan axborot tizimini yaratish	233
<i>Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Ro'zimatova Saidaxon Abdivoixid qizi</i>	
O'quvchilarni o'zbek xalq og'zaki ijodi namunalari vositasida vatanparvarlik ruhida tarbiyalash pedagogik muammo sifatida.....	237
<i>Qodirqulov Nodirbek Hamroqul o'g'li</i>	
Oliy ta'lim tizimida talaba-qizlarning kasbiy, madaniy va kommunikativ faoliyatlarini samarali tashkil etish	242
<i>Qurbonova G. M.</i>	
Kasbiy tayyorgarlik jarayonida refleksiv yondashuvning metodologik asoslari	245
<i>Raxmatova Shaxnoza Oybek qizi</i>	
Inkluziv ta'limda pedagogik diagnostika: maxsus ehtiyojli o'quvchilarning o'quv yutuqlarini baholash	248
<i>Norqobilova Rayxona Davlatovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining umummadaniy kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari.....	252
<i>Saidova Nigora Olimovna, Jo'rayeva Nilufar Rustamjon qizi</i>	
Pedagogical Strategies for Enhancing Students' Creative Thinking Throughout the Learning Process	254
<i>Shaymatova Aziza</i>	
Dasturiy-metodik majmuani ishlab chiqish bosqichlari hamda pedagogik talablar.....	259
<i>Soliyeva Gavharoy Yodgorjon qizi</i>	
Nutq kamchiliklarini bartaraf etishda maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarda pedagogik metod va o'yinlarning samaradorligi	265
<i>Suyarova Orzigul Sodiq qizi</i>	

Yoshlarni nikohga tayyorlashda shaxsiy omillar va psixologik yetuklik.....	269
To'xtamatova Nargizaxon Abdullayevna, Buranova Sevara Sa'dullayevna	
O'zbekiston umumiy o'rta ta'lim tizimida rahbarlarning liderlik kompetensiyalarining hozirgi holatini diagnostika qilish	273
Taylakova Dilnoza Norbekovna, Latifova Mavjuda Xurramovna	
Ta'limga o'qib tushinishni sun'iy intellekt bilan integratsiya qilish imkoniyatlari va pedagogik strategiyalari.....	276
Umarov Bahrom Norboyevich	
Talabalar mobilligi jarayonida pedagogik qo'llab-quvvatlash mexanizmlari.....	281
Xabibullayev Alimardon Xidoyatillayevich	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarni tayyorlashda kompetensiyaviy yondashuvning roli va ahamiyati.....	286
Yo'ldosheva Iqbol Bekbo'lsin qizi	
Boshlang'ich sinflarda chet tilini o'rganishning ahamiyati va undagi zamonaviy yondashuvlar	289
Yoqubjonova Mohlaroyim Abdumalik qizi	
O'smir shaxsida refleksiyani shakllanishida ota-ona munosabatlarning ta'siri	292
Yulchiboyeva Dilfuza Ergashevna	
Boshlang'ich ta'limda geymifikatsiya orqali til kompetentligini rivojlantirish.....	297
Zokirova Sohba Muxtoraliyevna, Nurmuhamedova Dilshoda Zaynobiddin qizi	
Профессиональная этика педагога высшего учебного заведения	302
Журабекова Хабиба Мадаминовна	
Ortodontiyada mioterapiya: miogimnastik dentoalveolyar apparatlarni qo'llashning taqqoslama tavsifi	305
Tursunov Begzod Sherzodovich, Sayfulayeva Aziza Anvarovna	
Музейная педагогика на уроках воспитания в средней школе: методика включения музейных практик в процесс обучения и воспитания подростков	308
Умрихина Виктория Игоревна	
21St Century Dental Innovation Technologies: An Overview	314
Khojimurodov Burkhon Ravshanovich	
Цели и задачи педагогических систем, основанных на конструктивизме в общеобразовательных школах	317
Шарипова Шахноза Шавкат кизи	
Способы повышения мотивации учащихся при изучении русского языка.....	321
Эшонкулов Хамрокул Маматкулович	
Yosh sportchilarda jismoniy tayyorgarlikni rivojlantirishda funksional mashqlarning ahamiyati.....	326
Aminov Botir Umidovich	
Nutqiy faoliyatda fikr va til tizimlari.....	330
Axmedova Muyassar Xadimatovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarga xorijiy tilni o'rgatish psixologiyasi	333
Axmedova Muyassar Xadimatovna, Halimova Gulasal Xamroqulovna	
10–12 yoshli tennischilarda texnik tayyorgarlik samaradorligini oshirish uslubiyati	336
Axmedova Nafisa Isaxodjayevna	
Bo'lajak pedagoglarda hayotiy ko'nikmalarini shakllantirish masalalarining ilmiy tadqiqi.....	340
Axunbabayeva Shaxnoza Shuxratovna	
Musobaqa oldi bosqichida tennischilarning maxsus jismoniy sifatlarini kompleks mashqlar yordamida rivojlantirish uslubiyati.....	345
Azamatov Abdullo Isaxo'ja o'g'li	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantirishda zamonaviy yondashuv	349
Choriyeva Durdona Anvarovna, Po'latova Mahfuza To'liqin qizi	
Xorij olimlari tadqiqotlarida mustaqillik sifatini rivojlantirishga oid yondashuvlar	354
D. A. Saliyeva	
Milliy adabiyot namunalari yordamida talabalar tanqidiy tafakkurini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari	358
Erallyeva Dilnoza Oybek qizi	

Oliy ta'lim tizimida tyutorlik institutini rivojlantirishning dolzarb masalalari	362
<i>Kandaxarov Zafar Ishratovich, Tajibayeva Komila Taxirjonovna</i>	
Integrating Communicative and Task-Based Approaches in English Language Teaching Within a Learner-Centered Framework	366
<i>Madinabonu Farkhodova</i>	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda ijobiy munosabatlarni shakllantirish usullarining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	370
<i>Mirsaitova Guzal Baxodirovna</i>	
Ta'limda sun'iy intellektdan foydalanish imkoniyatlari	373
<i>Mamatova Dilnoza Bekpo'latovna</i>	
7-sinf biologiya kursini o'qitishda o'quvchilarning metodologik savodxonligini shakllantirish	377
<i>Mirzayeva Nigoraxon Ibrohimjon qizi, Azimov Bekjon Ibrohimjon o'g'li</i>	
10–12 yoshli belbog'li kurashchilarini o'quv-mashg'ulot jarayonida koordinatsion qobiliyatlarni takomillashtirish	380
<i>Mirzoqulov Sh. A.</i>	
Pedagog xodimlarning malaka-mahoratini oshirish – samaradorlik omili	384
<i>Musurmonova Mariya Burxonovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti va oila hamkorligini tizimli yondashuv asosida boshqarishning pedagogik mexanizmlari	387
<i>Muxamatova Gulmira Erkinjon qizi</i>	
Zamonaviy o'zbek tilida so'z tartibi va sintaksis xususiyatlari	392
<i>Narimova Gulnora Abdumannonova</i>	
Ilmiy va innovatsion boshqaruv yondashuvlari orqali o'quv jarayoni samaradorligini oshirish texnologiyalari	396
<i>Norbo'tayev Baxtiyor Abduraximovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida algebraik fikrlashni rivojlantirishda mental arifmetikaning o'рни va roli	400
<i>Nurillayev Samad Safarovich, Qodirova Nilufar</i>	
Bolalarning sportga oid ta'lim-tarbiya madaniyatini shakllantirish omillari va yo'nalishlari	405
<i>Ochilov Jonibek Abdo'xomid o'g'li, Rishad Badayev</i>	
Raqamli ta'lim jarayonida pedagoglarning AKT va media savodxonligini oshirish bo'yicha samarali metodik yondashuvlar	408
<i>Rashidov Sherzod Abdirayimovich</i>	
Didaktik o'yinlar yordamida o'quvchilarning ona tiliga doir bilimlarini mustahkamlash	413
<i>Raxmataliyev Sherzod</i>	
Bosh harflar ramzga aylanganda: monogrammaning zamonaviy grafik dizayndagi ahamiyati	416
<i>Sheraliyev Sanjarbek Karimberdiyevich</i>	
Ta'limning raqamli transformatsiyasi sharoitida o'quvchilarning o'quv-biluv faoliyatini faollashtirish usullari	420
<i>Xakimova Yoqutxon Toxirjon qizi, Tursunova Saida Soliyevna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida noverbal muloqot kompetensiyasini shakllantirish metodlari	423
<i>Xolmo'minova Bahora Abdujalolovna</i>	
Frustratsiya holatining psixologik mohiyati va uni yengish mexanizmlari	426
<i>Y. E. Sobirov</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarga ertaklarni hikoya qilishda motiv va syujetning tarbiyaviy ahamiyati ("Pahlovon Rustam" ertagi misolida)	430
<i>Zulayxo Nazarova, Farangiz Mardiyeva</i>	
Oliy ta'lim muassasalarining rasmiy veb saytlari sifatini oshirishda sun'iy intellektdan neft va gaz sohasida foydalanish muammolari	433
<i>Tajetdinova Gulnara Abatbay qizi</i>	
Развивать личностные качества учащихся на уроках географии	437
<i>Шадиева Нигора Шариповна, Нуруллоева Нилуфар Рузимбоевна</i>	

XORIY OLIMLARI TADQIQOTLARIDA MUSTAQILLIK SIFATINI RIVOJLANTIRISHGA OID YONDASHUVLAR

D. A. Saliyeva

Qo'qon davlat universiteti "Psixologiya" kafedrası mudiri,
psixologiya fanlari nomzodi, professor

Annotatsiya: Maqolada xorij olimlari tomonidan mustaqillik sifatini rivojlantirishga doir yondashuvlarning tahliliga bag'ishlanadi. Shuning bilan birga xorij psixologlarining shaxsda mustaqillik sifatini mazmuni, uning tarkibiy komponentlari, xususiyatlari borasidagi qarashlar tahlil qilingan. Ayniqsa, turli yosh davrlarida mustaqillik sifatini rivojlanishining xarakterli jihatlari ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: shaxs, mustaqillik, faollik, sub'yektivlik, shaxs sifatleri, yosh xususiyatlari, ko'nikma, xulq-atvor, irodaviy xususiyatlari, qiziqish, irodaviy sifatlar, maqsadga erishish.

Abstract: The article is devoted to the analysis of approaches to the development of the quality of independence by foreign scientists. At the same time, the views of foreign psychologists on the content of the quality of independence in the individual, its structural components, and features are analyzed. In particular, the characteristic features of the development of the quality of independence in different age periods are shown.

Key words: personality, independence, activity, subjectivity, personality traits, age characteristics, skill, behavior, volitional characteristics, interest, volitional qualities, goal achievement.

Аннотация: Статья посвящена анализу подходов зарубежных ученых к развитию качества независимости. Вместе с тем проанализированы взгляды зарубежных психологов на содержание качества самостоятельности личности, ее структурные компоненты, особенности. Особенно показаны характерные аспекты развития качества самостоятельности в разные возрастные периоды.

Ключевые слова: личность, самостоятельность, активность, субъектность, качества личности, возрастные особенности, навыки, поведение, волевые качества, интерес, волевые качества, достижение цели.

KIRISH

Ma'lumki, psixologiyada mustaqillik muammosiga oid nazariy tahlil uni o'rganishning bir necha yondashuvlarini ajratib ko'rsatish imkonini beradi. Jumladan, faollik, sub'yektivlik, shaxs sifatleri, yosh xususiyatlari, ko'nikmalar va rivojlanish shartlari kategoriyasi nuqtai nazaridan yoritib berilgan. Shunga muvofiq mustaqillik faollik kategoriyasi pozitsiyasidan qaraladi. Faollik shaxs mustaqilligining sharti bo'lib, u insonning ijtimoiy tabiati bilan belgilanadi va faoliyatda namoyon bo'ladi (L.S.Vigotskiy, A.N.Leontev, P.Ya.Galperin, V.V.Davidov).

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

O'z navbatida mustaqillikni faoliyatli yondashuv deb atash mumkin. Bunda "sub'yektiv" va "shaxs" tushunchalari har doim ham o'zaro bir-biriga mos kelavermaydi. B.G.Ananev ta'kidlaganidek, "shaxs har doim sub'yektivdir, sub'yektiv esa o'zida shaxsiylikni topa olmasligi mumkin. Bunday holda, sub'yektiv o'zining dunyo manzarasini ham, undagi o'rnini ham e'tiborga olmaydi, balki faqat lahzalik manfaatlarni boshqaradi" ^[1]. Shuningdek, mustaqillik insonning hayot yo'li bilan bog'liq bo'lgan maxsus, oliy shaxsiy tuzilma sifatida qaraladi. Faollik - mazkur shaxsga xos bo'lgan, hayotiy ehtiyojlarni aks ettirish, ifodalash va amalga oshirishning umumlashtirilgan, yaxlit usuli: ob'yektivlashtirish (S. L. Rubinshteyn), hayotiy o'zini ifodalash va tan olishdir (K. A. Abulxanova Slavskaya).

Bunday faollikda imkoniyat darajasida avtonomlik va individuallik saqlanib qoladi. I.S.Kon, V.V.Bogoslovskiy va boshqalar mustaqillikni sub'yektiv faollik sifatida ko'rib chiqib, insonning o'zi va u tomonidan shakllantirilgan yoki qabul qilingan maqsadlar tufayli yuzaga keladigan turli xil faollik turlariga sharoit yaratadi. S.L.Rubin-

shteyn, A.N.Leontev, G.S.Batishev, Yu.M.Orlov, A.V. Brushlinskiy, N.N.Trubnikov va boshqalar har bir insonda hech bo'lmaganda taxminiy rejissyorlik rejasiga, maqsadlar ro'yxati ko'rinishidagi "hayot rejasiga" amal qilinishini kuzatish mumkinligini ta'kidlaydilar.

"Insonning mustaqil xulq-atvorida... birinchi skripkani maqsadlar o'ynaydi - ular inson faolligining haqiqiy boshqaruvchisiga aylanadi" ^[5], deb ta'kidlaydi A.K. Osnitskiy. O'z navbatida P.K.Anoxin, O.A.Konopkin, K.A.Abulxanova-Slavskayalarning tadqiqotlariga ko'ra, maqsadga ega bo'lgan shaxs bo'lajak natija obrazini yaratishga, harakatlarni rejalashtirishga va natijani olgandan so'ng uni baholashga qodir hisoblanadi. Shunga muvofiq ravishda maqsadning uzoqligi, A.K. Osnitskiyning fikrlariga ko'ra, ushbu faoliyatni tashkil etuvchi harakatlarning turli miqdorlari bilan faollik trayektoriyasining uzunligini belgilaydi. Ayniqsa, A.V.Brushlinskiy ^[3] maqsadlarga turli yo'llar, usullar, vositalar va operatsiyalar bilan erishish mumkinligini ta'kidladi. Unga ko'ra, odamlar faoliyatdagi natijalarga turli yo'llar bilan kelishadi.

Maqsadga erishish jarayonida shaxs o'z motivlarini boshqarishga qodir bo'lib, ularni vaqt bo'yicha taqsimlaydi va boshqaradi. Maqsadlarni shakllantirish faktining o'zi ularni keyinchalik amalga oshirish uchun rag'batlantiruvchi boshlang'ich bo'ladi. Boshqacha aytganda, maqsadning mavjudligi mustaqil faoliyatning asosi hisoblanadi. Bu esa "mustaqillikni egallash shakli esa maqsad sari harakatlanish trayektoriyasini o'rnatish usulini o'rganishdir". Sub'yekt faolligi muammosiga bag'ishlangan bir qator tadqiqotlar mustaqillikning mohiyatini tushunish va uning shaxs tuzilmasidagi o'rnini aniqlash bo'yicha uchta nuqtai nazarni taqdim etish imkonini beradi. Ayrim mualliflar mustaqillikni xarakter xislatlariga, boshqalari irodaviy xususiyatlarga, uchinchilari esa mustaqillikni shaxsning integratsiyalashgan xususiyati sifatida ko'rsatadilar.

B.G.Ananevning ta'kidlashicha: "Xarakterning haqiqiy o'ziga xosligi - bu haqiqiy ichki mustaqillik bo'lib, u ilg'or dunyoqarashni mustaqil egallashda ham,...insonning chuqur ichki e'tiqodida ham, inson foydalanadigan bilimlarning mustaqil xarakterida ham, mustaqil amaliy faoliyatda ham va nihoyat, kamtarlik va olijanob xatti-harakatlarning soddaligida ham namoyon bo'ladi" ^[1].

Xarakter xislatiga aylangan mustaqillik deganda K.K.Platonov va G.G.Golubevalar ish rahbar topshirig'i bilan yoki o'z tashabbusi bilan bajarilishidan qat'iy nazar, o'zgaralar yordamisiz bajarish qobiliyatni nazarda tutadilar. P.M.Yakobsonning fikricha, mustaqillikning mohiyati shundaki, inson o'z xatti-harakatlarini atrofdagilarning bosimiga, tasodifiy ta'sirlarga emas, balki tegishli vaziyatlarda qanday harakat qilish kerakligi haqidagi o'z e'tiqodlari, bilimlari, g'oyalari asoslanib belgilaydi.

Xorij olimlaridan V.V.Bogoslovskiy, A.G.Kovalev va V.N.Myasishev, K.N.Kornilov va boshqalar mustaqillik insonning harakatlarida namoyon bo'ladigan va uning o'zi qaror qabul qilishdan qo'rqmasligi, boshqalarning ta'siriga berilmasligi va o'ziga tanqidiy munosabatda bo'lishida ifodalanadigan irodaviy sifat ekanligini ta'kidlaydilar. U o'z tashabbusi bilan maqsadlarni belgilash, ularga erishish yo'llarini topish va qabul qilingan qarorlarni amalda bajarish qobiliyatida ifodalanadi.

Mustaqillikning irodaviy komponenti irodaviy aktning kishi o'z xohishi bilan amalga oshiradigan bir qancha bosqichlarini o'z ichiga oladi. Shu bilan birga aytish mumkinki, mustaqillik hech qachon faqat "tabiiy holda" irodaviy sifat sifatida amal qilmaydi. Unda shaxsning axloqiy, intellektual, emosional xususiyatlari, o'zini o'zi anglash xususiyatlari aks etadi.

Rus olimlaridan L.S.Rubinshteyn, Yu.A.Samarin, A.I.Shcherbakovlarning izlanishlarida mustaqillik shaxsning integratsiyalashgan xususiyati sifatida ifodalangan bo'lib, u iroda, his-tuyg'ularning faol ishlashi, yaxlit dunyoqarashni ishlab chiqish bilan bog'liq bo'lib, katta ichki mehnatni talab qiladi va mustaqil fikrlashni nazarda tutadi. Darhaqiqat shaxsni bilish xususiyatlarini tahlil qilmasdan tushunib bo'lmaydi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Yosh psixologiyasi doirasida shaxs faoliyatda namoyon bo'ladi va shakllanadi degan qoidaga asoslanib, mustaqillik turli yosh davrlarida uning yetakchi turlari bo'yicha ko'rib chiqiladi va shaxsning atrofdagilar bilan o'zaro munosabatlarining o'zgarishida ifodalanadi.

Bu sohada S.L.Rubinshteyn, L.S.Vigotskiy, D.B.Elkonin, I.S.Kon, A.K.Osnitskiy, I.V.Dubrovina va boshqalarning ilmiy izlanishlarini tahlillarini keltirib o'tish maqsadga muvofiq. S.L.Rubinshteynning qarashlariga ko'ra, "o'zini o'zi" shaxsning o'sib borayotgan haqiqiy mustaqilligi orqali rivojlanadi. Bu hayotning shu davridagi bolaga xos bo'lgan o'zini o'zi his qilish, organizmning ajralishi va tana sxemalari hodisalaridan biri hisoblanadi" ^[7]. O'z navbatida P.I.Pidkasistiy va J.S.Haydarovlar bola hayotining o'yin davrini ta'riflab, bu faoliyat o'z-o'zidan yuzaga keladigan tabiiy faoliyatdan sun'iy faoliyatga, ya'ni bola maqsadga (ya'ni kutilayotgan natijaning shakllangan obraziga) intilib, o'z harakatlarini rejalashtiradi hamda ularni amalga oshiradi va natijaga erishadi. Dastlab mavjud bo'lgan, to'xtatib bo'lmaydigan mustaqil harakat va qiziquvchanlik faolligi tufayli "ishga tushadi", deb ta'kidlaydilar.

D.B.Elkonin bolalarning psixik rivojlanishida ikkita keskin o'tishi jarayonida- ilk bolalikdan maktabgacha (3 yosh inqirozi) va kichik maktab yoshidan o'smirlik davriga (balog'atga yetish inqirozi) mustaqillikning paydo bo'lishini qayd etadi. Uch yoshli bolaning mustaqillik alomati o'zboshimchalikning namoyon bo'lishi bo'lib, bu "men o'zim" psixik o'simtasining paydo bo'lishini tavsiflaydi.

Yetti yosh inqirozining eng muhim xususiyati bola shaxsining ichki va tashqi tomonlarini farqlashning boshlanishi bo'lib, u o'zini o'zi anglay boshlaydi, o'z his-tuyg'ularida yo'nalish oladi va o'ziga nisbatan yangi munosabatlarni boshdan kechiradi hamda o'zini xulq-atvor manbai sifatida anglaydi. Bu esa o'zini sevishtirish va o'zini o'zi baholash kabi yangi shakllanishlarning paydo bo'lishini tavsiflaydi [8].

Kichik maktab yoshi shaxsiy, intellektual, ijtimoiy va jismoniy jihatdan mustaqillikni rivojlantirishga yordam beradi. "Mustaqillik bu yerda muvaffaqiyatga erishish motivatsiyasi ta'sirida takomillashadi... Shu bilan birga, bu yosh shaxsning ushbu sifatini shakllantirish uchun burilish nuqtasi bo'lishi mumkin" [8].

Bir qator olimlar o'rta maktab yoshi (o'smirlik) ni mustaqillikning jadal rivojlanishi bilan tavsiflaydilar. Bu yoshda, D.B. Elkonin, I.V. Dubrovina, A.K. Osnitskiy va boshqalarning ta'kidlashicha, mustaqillik o'z hayotining ba'zi sohalarini begonalarning aralashuvidan himoya qilishga intilishda, kattalarning yordamini rad etishda, kattalarning ish sifatini nazorat qilishga urinishlaridan qoniqmaslikda namoyon bo'ladi.

Ilmiy ishlar tahlili bu davrda mustaqillikning namoyon bo'lishi o'qishda, o'rtoqlari bilan munosabatda, uy vazifalarini bajarishda, bo'sh vaqtdan foydalanishda, qiziqarli mashg'ulotlarda, ya'ni shaxsning ijtimoiy-kommunikativ sohasida namoyon bo'lishi mumkin, degan xulosaga kelish imkonini beradi.

I.S.Konning [4] ta'kidlashicha, o'smirlik davriga kelib, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish, dunyoqarashni shakllantirish, faoliyat yo'nalishi va o'zini o'zi anglash bo'yicha ishlar yakunlanganda, mustaqillik haqiqiy yoki rasmiy bo'lishi mumkin, chunki u kattalarning bolaning yetuklik darajasiga bergan bahosi va unga bo'lgan munosabatini o'z ichiga oladi va ifodalaydi.

Mustaqillik bu yoshda ham hajm, ham mohiyat jihatidan turlicha bo'lishi, ya'ni sifat belgilariga ega bo'lishi mumkin. Keyinchalik u yetarlicha ahamiyatga ega bo'lmagan psixik tuzilma sifatida "to'xtab qolishi" mumkin. S.L.Rubinshteyn ta'kidlaganidek [7], mustaqil xususiyat va mustaqil sifat o'rtasida katta masofa mavjud: ular o'rtasida shaxsning rivojlanish yo'li, sub'yekt tajribasining shakllanishi mavjud. Bir qator ilmiy asarlarning tahlili mustaqillikni uning rivojlanish shart-sharoitlari nuqtai nazaridan ham ko'rib chiqish imkonini beradi. B.M.Teplovning ta'kidlashicha, mustaqillik faqat insonda faoliyatga intilish bo'lgandagina mumkin. Mustaqil bo'lish istagining ifodasi, olimning fikricha, "istashni bilish"dir. D.B.Bogoyavlenskaya [2] ishlarida shaxsning irodaviy xususiyatlari, qiziqishi, faoliyatni bajarishga psixologik tayyorligi mavjudligi, shuningdek, ijobiy motivlangan rag'batlantirish tizimining muhimligi ta'kidlangan.

Xorij olimlaridan L.S.Vigotskiy, L.I.Bojovich, D.B.Elkonin, I.S.Kon, Ye.A.Bondarenko va boshqalarning tadqiqotlarida ta'kidlanishicha, bolaning o'zining alohidaligini, o'z "Men"ini mustaqillikning jihatlari sifatida anglashi kattalarning uning his-tuyg'ularini qanday belgilashiga bog'liq. Natijada, faoliyatni hissiy oldindan ko'rish mexanizmi mustaqillikning boshqa jihati - xulq-atvorning ixtiyoriy boshqarishi bo'ladi.

Xorijiy tadqiqotlarda mustaqillik, shuningdek, tarkibiy qismlarning integratsiyalashuvi sifatida, "uning barcha alohida qismlarida uning tarkibiy qismlarining umumiy muvofiqlik modeli namoyon bo'lgan har qanday tizimning xususiyati" sifatida ta'riflanadi [6]. Kengroq ma'noda mustaqillik deganda, ushbu xususiyatni aks ettiruvchi insonning xulq-atvor modeli tushuniladi. Bu yerda namoyon bo'ladigan mustaqillik tashqi muhit omillaridan ko'ra, ko'proq psixologik tabiatning ichki omillari bilan belgilanadi. Ularda mustaqillikni tushunish ko'pincha o'zlik tushunchasi bilan bog'liq bo'lib, uning mohiyati nazariyotchilar tomonidan asosan bir xil tarzda ochib beriladi.

Psixologlar o'zlikni insonning xulq-atvori orqali kuzatiladigan tabiatini belgilovchi jihatlarga kiritib, uni ushbu tabiat va xulq-atvorni tushuntiruvchi shaxs tushunchalari doirasida tavsiflaydilar. Personologiya bizni qiziqtirgan shaxsiy ta'limni tavsiflashga uchta pozisiyadan yondashadi: ichki anglanmagan energiya pozitsiyasidan, jamiyatdagi mustaqillikning deterministikligi pozitsiyasidan va insonning o'zini o'zi faollashtirish natijasi pozitsiyasidan yondashadilar.

Bir guruh olimlar (Z.Freyd, A.Adler) kuzatilayotgan xulq-atvor shakllari asosida yotuvchi ichki tuzilmalar va jarayonlar bilan qiziqishgan. Mustaqillik bu holda vaqt o'tishi va turli vaziyatlarda saqlanib qoladigan taxminiy mavjudlik, ichki omil, anglanmagan turtki, arxetip yoki shaxs xususiyati sifatida tushuniladi. Bu barqaror, o'zgarmas, abadiy va insonni rag'batlantiradigan, yo'naltiradigan narsadir.

Ikkinchi guruh olimlar (E.Fromm, E.Erikson, G.Olport) insonga madaniy, ijtimoiy, oilaviy va shaxslararo ta'sirning hal qiluvchi rolini e'tirof etganlar. Mustaqillik nafaqat noyob tug'ma qobiliyatlar, balki insonning o'tmish tajribasi xususiyatlari natijasi hisoblanadi.

Uchinchi guruh (A.Maslou, K.Rodgers) inson tabiatan o'zini o'zi takomillashtirish qobiliyatiga ega deb hisoblab, ma'lum bir vaqtda va ma'lum bir joyda hayot girdobiga tashlangan odamlarning o'zlari ular tomonidan amalga oshirilgan tanlov uchun mas'uldirlar. Shu bois, mustaqillikni o'zini o'zi hurmat qilish sifatida belgilaydilar.

Bunday mustaqillik insonni shaxsiy o'sish va ijodkorlik sari harakatlantiradi hamda mustaqillik va erkinlikni o'z ichiga oladi. Biroq, eng umumiy ko'rinishda mustaqillik insonga tug'ilishdan xos bo'lgan ma'lum miqdordagi energiya sifatida namoyon bo'ladi. Bu hayot faoliyati jarayonida rivojlanadigan shaxsning ichki omili bo'lib, insonga ma'lum bir sifat beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Shunday qilib, xorijiy tadqiqotchilar tomonidan inson mustaqilligi muammosining tushunilishini o'rganish shuni ko'rsatadiki, bu muammo turli yo'llar bilan ishlab chiqilgan: qalbdagi eng yashirin narsa - yaratuvchiga chaqiriqlar, o'sib borayotgan shaxsning axloqiy pozitsiyalarini shakllantirishga urinishlar, dressura, psixoanalitik proseduralar va o'zini o'zi faollashtirish, ya'ni insonning o'zini o'zi rivojlantirish va o'zini o'zi takomillashtirishning harakatlantiruvchi kuchlarini o'rganishga urinishlarni qamrab oladi.

Xorijiy tadqiqotlarda mustaqillik faollikdan kelib chiqadigan, barcha yosh davrlarida turli xil faoliyat jarayonida rivojlanadigan va shu bilan ma'lum bir sifatga ega bo'lgan umumlashtirilgan integratsiyalashgan shaxsiy xususiyat sifatida namoyon bo'ladi. Faol mustaqillik ko'nikmalarining shakllanganligi bilan tavsiflanadi. Mustaqillikning rivojlanishiga tashqi va ichki shart-sharoitlar ta'sir ko'rsatadi. Mustaqillikning rivojlanishi irsiy omillarga, o'tmish tajribasiga, ijtimoiy kuchlarga, o'ziga va hayotning har bir lahzasida so'zsiz ijobiy e'tiborga bog'liq.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ананьев Б.Г. Человек как предмет познания / Б.Г. Ананьев; отв. ред. А. В. Брушлинский, В. А. Кольцова; РАН, Ин-т психологии. – М.: Наука, 2000. – 351 с.
2. Богоявленская Д.Б. Психология творческих способностей: учеб. пособие для вузов / Д. Б. Богоявленская. – М.: Академия, 2002. – 320 с.
3. Брушлинский А. В. Проблемы психологии субъекта / А. В. Брушлинский; РАН Ин-т психологии. – М.: Б.и., 1994. – 109 с.
4. Кон И. С. В поисках себя: личность и ее самосознание / И. С. Кон. – М.: Политиздат, 1984. – 335 с.
5. Осницкий А. К. Психология самостоятельности: методы исслед. и диагностики / А. К. Осницкий ; психол. ин-т. РАО, Центр соц.-психол. помощи им. Ж. Казанова. – М.; Нальчик : Эль-Фа, 1996. – 124 с
6. Ребер А. Большой толковый психологический словарь. – М., 2000.
7. Рубинштейн С. Л. Человек и мир / С. Л. Рубинштейн; послесл. К. А. Абульхановой-Славской, А. Н. Славской; РАН, Ин-т психологии. – М. : Наука, 1997.-189 с.
8. Эльконин Д.Б. Возрастные и индивидуальные особенности младших подростков В кн. Изб. Психол. Труды. – М., 1989.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.